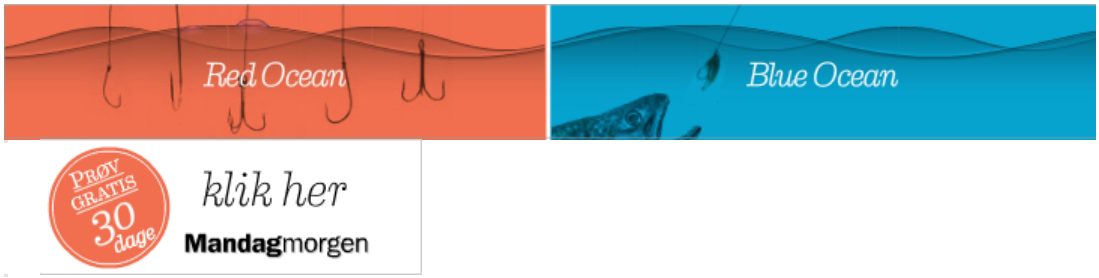

Regeringen åbner nu for elektroniske valghandlinger. Men danskerne kommer ikke til at stemme via internettet lige foreløbig.

E-valg på vej – men ikke fra hjemmecomputeren

Af: **Anders Rostgaard** (**arb@mm.dk**)

EXECUTIVE SUMMARY

Overalt i verden eksperimenterer man med elektroniske valg og afstemninger, men Danmark har hidtil sværget til papir og blyant. Nu ventes regeringen klar med et lovforslag, der åbner for eksperimenter med elektronisk afstemning. Fortalerne for e-valg hæfter sig dels ved de økonomiske gevinster, dels ved de positive demokratiske aspekter. Stemmoptællingen kan blive mere præcis, mens ældre og handicappede borgere får bedre adgang til den demokratiske proces. It-eksperter mener alligevel, at der er grund til at fare med lempe, når selve grundstenen i demokratiet er i spil. Derfor ser vi heller ikke internetafstemninger foreløbig, selv om Norge høstede gode erfaringer ved efterårets lokalvalg.

18.09.12

Mens digitaliseringen rulles ud i snart sagt alle dele af den offentlige administration, er der et område, hvor udviklingen har stået urokkeligt stille på næsten førdigitalt niveau: Valghandlingen, demokratiets kerne, foregår stadig ved, at vælgeren sætter sit kryds med en blyant på et ofte overdimensioneret stykke papir.

Men allerede fra næste år vil der være opbrud at spore. Ved årsskiftet ventes økonomi- og indenrigsminister Margrethe Vestager (R) klar med et lovforslag, der giver ivrige kommuner mulighed for at eksperimentere med brug af elektronik i valghandlingen. Det fortæller valgkonsulent og ansvarlig for valghandlinger i Danmark, Nicoline Nyholm Miller.

Lovforslaget følger op på tidligere hensigtserklæringer om at eksperimentere med e-valg. Og hvis teknologi og sikkerhed er på plads, vil de første danske vælgere allerede ved kommunal- og regionalvalget næste efterår kunne møde en trykfølsom skærm i stemmeboksen.

Lovforslaget vækker begejstring i landets kommuner, der er ansvarlige for at afvikle valg og folkeafstemninger. I de seneste ti år har de gentagende gange bedt Indenrigsministeriet om lov til at eksperimentere med digitale teknologier. Indtil nu har svaret været et rungende nej.

Også vælgerne er klar til det digitale demokrati. Et survey foretaget af Wilke A/S for Mandag Morgen viste i sidste uge, at **et stort flertal af danskerne er parat til at stemme via nettet**. Dét kommer dog ikke til at ske i den nære fremtid.

”Det har ikke været et ønske fra kommunernes side,” siger valgkonsulent Nicoline Nyholm Miller. Hun vurderer desuden, at sikkerheden endnu ikke kan garanteres ved valg over internettet.

Blank afvisning

Danmark bryster sig i mange sammenhænge af at være en digital frontløber. Vi har en af verdens mest it-vante befolkninger, der ubesværet kommunikerer elektronisk med bank, skattevæsen, sundhedsvæsen og andre offentlige myndigheder. Men når det gælder de demokratiske processer, er vi stadig et digitalt u-land.

Tilhængerne af elektronisk stemmeafgivning, ikke mindst blandt kommunerne, har hæftet sig ved en række økonomiske og demokratiske gevinster.

Hvad demokratiet angår, vil f.eks. blinde og svagtseende være bedre stillet med en elektronisk model. I dag er de nødt til at have en bisidder og en valgtilforordnet i stemmeboksen. Elektroniske valg er desuden mere præcise og mindsker dermed risikoen for fejloptællinger og tvivl om ugyldige stemmer. Alene ved det seneste folketingsvalg blev mere end 11.000 stemmer erklæret ugyldige.

På den økonomiske front er der også gevinster at hente, ikke mindst for kommunerne, der afholder de fleste udgifter i forbindelse med valghandlingerne. Et valg eller en folkeafstemning koster rundt regnet kommunerne **100 millioner kr.** – alt afhængigt af om der f.eks. skal stemmes til både kommuner og regioner. Ved at indføre de elektroniske valg kan der f.eks. spares på det store antal stemmetællere, der hver gang skal i aktion.

Men kommunerne har hidtil fået en blank afvisning fra Indenrigsministeriet, der er ansvarlig for valghandlingen. I 2008 lød det eksempelvis fra daværende velfærdsminister Karen Jespersen, at hun anså e-valg for at være et brud på den danske tradition med folkelig kontrol på afstemningsstederne.

Grund til forsigtighed

Demtech har kortlagt **alle initiativer med e-valg i hele verden**. Mange steder er forsøgene slået fejl – til stor skade for tilliden til de elektroniske løsninger.

I Schweiz, der har tradition for meget hyppige folkeafstemninger om politiske emner, har man haft en forståelig interesse for elektronisk demokrati. Men alle initiativer er nu parkeret, fordi det angivelig er lykkedes en mand at afgive sin stemme to gange. I USA fik tilliden et alvorligt knæk i 2000, hvor uregelmæssigheder i forbindelse med den elektroniske stemmeafgivning meget vel kan have kostet Al Gore valgsejren. I Tyskland er e-valg erklæret forfatningsstridige, og i Holland og Irland har hackere udstillet sikkerhedsproblemer på så ydmygende vis, at planerne om e-valg nu er lagt på hylden på ubestemt tid. I Holland lykkedes det f.eks. hackere at skaffe sig adgang til en stemmecomputer og få den til at spille skak.

Forklaringen på de mange fejlslagne forsøg har ifølge it-eksperten Carsten Schürmann været et pres, hvor kritikerne er blevet fejet af vejen.

”En fællesnævner for de mere negative udenlandske erfaringer er, at introduktionen af e-valg ofte har været et anliggende mellem politikerne, administrationen, interesseorganisationerne og producenterne af teknologien. Alle har haft interesse i at introducere e-valg. De uafhængige eksperter, som kan stille de virkeligt kritiske spørgsmål, har kun spillet en begrænset rolle i processen,” siger han.

Derfor sætter han også pris på, at der ikke ligger noget pres på Demtech, der er finansieret af uafhængige midler fra Det Strategiske Forskningsråd.

Erfaringer fra udlandet viser da også, at fejl risikerer at svække tilliden til hele det demokratiske system. Se tekstboks. Det gælder ikke mindst i et land som Danmark, hvor tilliden er tårnhøj.

”Hvis det går galt, vil det blive svært at gøre skaden god igen ved at afholde et nyt valg. Tilliden til valgprocessen vil formentlig være svær at genoprette, og hvis vælgerne ikke har tillid til en fair valgproces, kunne man frygte, at det f.eks. går ud over Danmarks høje valgdeltagelse,” siger lektor ved IT-Universitetet, Carsten Schürmann. Han står i spidsen for forskningsprojektet Demtech, der undersøger, hvordan man bærer sig ad med at modernisere valgprocessen uden at gå på kompromis med sikkerheden og tilliden til demokratiet.

Sporene skræmmer

Der er således gode grunde til at fare med lempe. Men flere kommuner er faktisk gået i gang med at danne sig deres egne erfaringer på området. Aarhus Kommune har f.eks. i flere omgange eksperimenteret med e-valg på måder, der ikke forstyrrer den egentlige valghandling.

Ved folketingsvalget i 2012 fik borgerne på et enkelt afstemningssted mulighed for at afprøve elektronisk afstemning, efter at de havde afgivet deres brevstemme på den traditionelle måde. Og ved ungevalget i 2009 forsøgte Aarhus Kommune som den eneste kommune sig med såkaldte digitale fremmødevalg, hvor de unge mødte op på et afstemningssted og stemte elektronisk.

Chef for borgerservice i Aarhus Kommune Lene Hartig Danielsen efterlyser flere af den slags forsøg, så debatten kan foregå på et velunderbygget grundlag frem for hurtige holdninger.

”Ikke mindst i forhold til valg og afstemninger har vi brug for at tage mindre skridt, gøre forsøg, finde evidens og generelt blive klogere – f.eks. ved at finde ud af, hvordan vælgerne oplever en digital stemmeproces,” siger hun.

Elektroniske valg har også været anvendt andre steder. Ved de seneste tre valg til ældrerådene i Frederiksberg Kommune har det været muligt at stemme elektronisk. Københavns Kommune følger trop ved næste valg til sine ældreråd, fortæller Thomas Jakobsen, direktør for Borgerservice i Københavns Kommune, der er tilhænger af flere eksperimenter. ”Det giver værdi at lave forsøg. Det er igennem dem, vi kan finde ud af, hvad vælgerne gerne vil,” siger han.

Thomas Jakobsen ser eksempelvis på den fordobling af brevstemmer, der er sket i løbet af de seneste valg i Danmark. ”Kan vi gøre processen lettere? I dag er det besværligt. Stemmerne skal registreres og bringes ud på valgstederne. Det kan et elektronisk system gøre lettere,” siger han.

Nordmænd stemmer over nettet

Danmark har slet ikke taget hul på debatten om egentlige internetvalg, hvor borgere stemmer fra hjemmecomputeren. Det betragtes stadig som alt for usikkert, og der er bekymring for, om det kan leve op til kravene om frie og hemmelige valg. F.eks. risikerer borgerne at blive udsat for stemmepres – eksempelvis hvor en mand presser sin kone til at stemme på en bestemt måde.

Men forsøg fra Norge viser, at den kategorisk afvisende holdning kan være svær at opretholde. Ved lokalvalgene i 2011 fik 10 norske kommuner lov til at gennemføre forsøg med valg over internettet. I en periode frem mod selve valgdagen i september fik borgerne mulighed for at afgive

deres stemme via internettet. Det skete bl.a. med henvisning til at flere – f.eks. handicappede – dermed fik mulighed for at stemme.

Teknologien sikrede, at valghandlingen levede op til de høje sikkerhedskrav. For det første kunne en borger ombestemme sig helt frem til valgdagen. Hvis vedkommende fortrød sin internetstemme den ene dag – eller var blevet presset til at stemme på et bestemt parti – kunne vedkommende altså ombestemme sig og stemme igen. Det var altid den sidste internetstemme, der talte. Oveni kom, at borgeren altid havde mulighed for at møde frem på valgstedet og afgive sin stemme på den traditionelle, papirbaserede måde. Papirstemmen ville i det tilfælde annullere internetstemmen.

Derudover sørgede en sms-besked for, at borgeren kunne sikre sig, at internetstemmen var registreret korrekt – og stadig i al hemmelighed. For kun med vælgerens valgkort i hånden var det muligt at aflæse, hvilket parti der var stemt på. Og som sagt kunne en tredjepart aldrig være sikker på, at stemmen også var den endelige.

En evaluering har vist, at forsøget ikke har kostet tillid til valgsystemet, fortæller forsker på den uafhængige forskningsinstitution Institutt for samfunnsforskning i Oslo, Signe Bock Segaard:

”Godt nok var tilliden til valghandlingen reduceret en smule i forsøgskommunerne, men det skyldes nok nærmere en refleksion over, at tingene kan gå galt i valghandlingen i det hele taget. Og sund skepsis er bedre end ukritisk tillid til demokratiet. 90 pct. af befolkningen i forsøgskommunerne mener i hvert fald, at internetvalg bør være muligt i fremtiden,” siger Signe Bock Segaard.

Heller ikke eksterne iagttagere såede tvivl om valghandlingen. International Foundation for Electoral Systems (IFES) vurderede, at valghandlingen levede op til Europarådets anbefalinger for elektronisk stemmeafgivelse.

Flere stemte hjemme i Norge

Figur 1 | **Forstør**

Andel af forhåndsstemmer ved valg i Norge, pct.

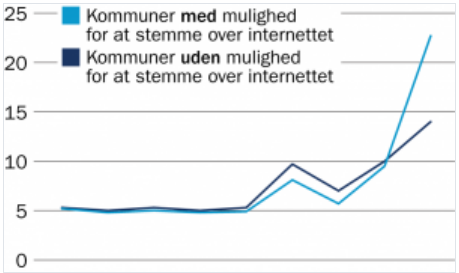

Andelen af "forhåndsstemmer" (svarende til de danske brevstemmer) steg voldsomt i de norske kommuner, der sidste år gav borgerne mulighed for at stemme via internettet.

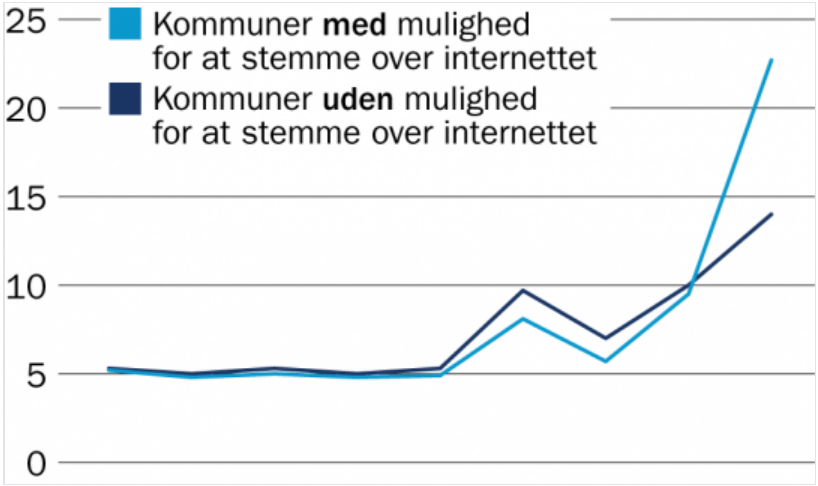

Kilde: Segaard, Baldersheim, Saglie, 2012.

Samtidig var der en række oplagte fordele. De handicappede, for hvem valghandlingen tidligere var besværlig, oplevede større kontrol og værdighed. Og andelen af ”forhåndsstemmer” – den norske pendant til danske brevstemmer – lå på 22,7 pct. i forsøgskommunerne mod 14 pct. på landsplan. Se figur 1.

På IT-Universitetet i København erkender it-eksperten Carsten Schürmann, at de norske erfaringer er interessante. Men han mener, at der mangler flere undersøgelser, før han vil blåstemple folkeafstemninger over internettet.

”Her hos Demtech har vi nu downloadet den computerkode, der ligger til grund for den norske løsning. Vi vil gerne analysere, hvor sikker den er,” siger han.

Kilde:

Signe Bock Segaard, Harald Baldersheim, Jo Saglie (red.): "E-valg i et demokratisk perspektiv. Sluttrapport", 2012

Kommentarer – giv din mening til kende

- **Afmytologisering af valget**

- 18.09.2012
- Peter Anker Thorn
- Hr
- Himmerland Boligforening

Jeg synes , at vi skulle drøfte og afprøve elektroniske valgmuligheder meget mere. Det er selvfølgelig ikke i orden at IT-marodører kan ødelægge en vigtig proces, men de er forhåbentlig ikke de klogeste, så det må være muligt at lave systemer, der ikke kan hackes for nemt. Tillid er vigtig, men må ikke blive et begræsende spørgsmål, for så mister vi alligevel tilliden. Norske erfaringer er gode, for vi ligner hinanden. Kan de, kan vi også. 100 millioner pr. valg i snit, er mange penge for et valg, hvis det kunne gøres bedre billigere.

- **Tillid er afgørende**
  - 19.09.2012
  - Niels Elgaard Larsen
  -

Hvorfor spille hasard med vores demokrati når vi har et velfungerende system?

Der er overhovedet ikke nogen penge at spare. Af de penge der bruges til valg nu, gå en stor del til porto, reklame, osv. Altså ting der ikke har noget at gøre med om valget er elektronisk.

Hvad vil et elektronisk valgsystem koste? Det er vel i samme størrelsesorden som NemID eller rejsekortet. Dvs, milliarder. Plus drift og opdateringer ved hvert valg. Så det kan ikke gøres billigere.

Indsend din kommentar

- * Overskrift:
- * Kommentar:
-

Felter markeret med * skal udfyldes.

Gem Kommentar

Gå til top

Mandag Morgen,
Valkendorfsgade 13, Postbox 1127, 1009 København K, Tlf: +45 3393 9323, Fax: +45 3314 1394, **mm@mm.dk**

Artiklen er låst. Log ind eller tegn abonnement hér.